

TƏRCÜMƏ MƏTNİNİN JANR XÜSUSİYYƏTLƏRİ (*Lirik növün tərcümə problemləri*)

Lyudmila Səmədova

Filologiya elmləri doktoru

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: lyudmila.samedova75@mail.ru

Annotasiya. Məqalədə tərcümə mətninin janr xüsusiyyətləri və əsasən də lirik növün tərcümə problemləri barədə oxucuya geniş məlumat verilir. Qeyd olunur ki, istənilən mətn spesifik əlamətlərinə görə seçildiyindən, onun tərcümə həlli də müvafiq tələblərə cavab verməlidir. Müəllifin fikrincə, poetik tərcümə mütərcim şairdən orijinalın dilini bilməklə yanaşı, həm də həmin dilin poetik əxənlərinə xas olan vəzn, qafiyə, ölçü, ahəng və digər faktorlara dərinlən bələd olmağı tələb edir. Məsələn, A.Bakıxanovun, Ə.Cavanşirin, Q.Zakirin və XIX əsrin bir çox maarifçilərinin tərcümələri klassik Şərq poeziyasının başlıca vəznə olan əruzla reallaşdırıldığı halda, uzun illər toplanmış təcrübəyə əsaslanaraq, XIX əsrin sonunda orijinala yeni tələblərlə yanaşıldığı məqalədə konkret faktlarla öz əksini tapmışdır.

M.Y.Lermontovdan Azərbaycan dilinə edilmiş müxtəlif tərcümələrin müqayisəli təhlilinə də məqalədə geniş yer verilmiş və mütərcim şairlərimizdən A.Səhhət, F.Köçərli, N.Xəzri, T.Bayram, R.Rza və başqalarının bu sahədəki yaradıcılıqları müqayisəli təhlil olunmuşdur.

Açar sözlər: Şərq poetikası, tərcümə ədəbiyyatı, lirik növ, tərcüməşünas, poetik tərcümə

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 03.11.2023; qəbul edilib – 15.11.2023

GENRE FEATURES OF THE TEXT OF TRANSLATION (*The problems of translation of the lyrical type*)

Lyudmila Samedova

Doctor of Philological Sciences

Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: lyudmila.samedova75@mail.ru

Abstract. In the article is dealt with the genre features of the text of translation, especially the problems of translation of the lyrical type. It is noted that any text is selected based on its specific characteristics, so the translation solution must also meet the relevant requirements. According to the author poetic translation requires the translator to know the language of the original text, as well as the metre, rhyme, measure, harmony and other factors belonging to the poetic tradition. For example, although in many translations of many educators of the 19th century such as A.Bakikhanov, A.Javanshir, G.Zakir and others are carried out using aruz prosody, which is the main meter of classical Eastern poetry, based on many years of experience, applying new requirements to the original at the end of the 19th century was reflected in the article with specific facts.

In the article is included the comparative analysis of different translations into Azerbaijani language from M.Y. Lermontov and the creativity of the poet-translators such as A.Sahhat, F.Kocherli, N.Khazri, T.Bayram, R.Rza and others were comparatively analyzed.

Keywords: Eastern poetics, the translation of literature, lyrical type, translation studies, poetic translation

Article history: received – 03.11.2023; accepted – 15.11.2023

Giriş / Introduction

Tərcümə sənəti cəmiyyətin mədəni həyatının mühüm sahəsi olmaqla yanaşı, özünü heç də həmişə konkret kriteriyalarla təzahür etdirə bilməmişdir. Çünki ümumi prinsiplər formalaşmadığına görə, uzun müddət istər Şərqdə və istərsə də Avropada mətnin tərcümə həlli mütərcimin fərdi yaradıcılıq manerasından tam asılı olmuş və bu cəhət mühüm şərtlərdən biri kimi sonrakı dövrlərdə də davam etdirilmişdir.

XIX əsrin ortalarından başlayaraq, Azərbaycan ədəbiyyatında və bütövlükdə milli mədəniyyətimizdə müşahidə olunan yeniliklər kontekstində bədii tərcümənin inkişafı xüsusi qeyd olunmalıdır. Bədii nəsrin tərcüməsini nəzərdən keçirərkən, mütərcimlərin eyni zamanda fon biliklərinə, əsərdəki linqvistik və ekstra linqvistik faktorların mədəni-tarixi mənşəyinə hansı səviyyədə sahib olmaları da əhəmiyyətli rol oynayır.

Əsas hissə / Main Part

İstənilən mətn spesifik əlamətlərinə görə seçildiyindən, onun tərcümə həlli müvafiq tələblərlə müşayiət olunur. Başqa sözlə desək, həmin mətnin janr xüsusiyyətləri konkret tərcümə prinsipini və metodunu şərtləndirir. Tanınmış fransız tərcümə nəzəriyyəçisi Edmun Karinin fikrincə, tərcümənin bütün növləri bir-biri ilə əlaqəli olmaqla bərabər, eyni zamanda onların hər biri hansı materiala şamil edildiyi təqdirdə konkretləşir. Rus tərcüməşünası L.Sobolev bu məsələni daha geniş planda şərh edərək qeyd edir ki, adekvatlıq, sərbəstlik, ekvivalentlik, yaxud “dəqiqlik ölçüsü tərcümənin məqsədindən, tərcümə mətninin xarakterindən və tərcümənin ünvanlandığı oxucudan asılı olaraq dəyişir” [4, s.283].

Bu sadalanan metodlar, yaxud prinsiplər rəsmi-ışgüzar, elmi və qəzet publisistikasına, habelə bədii ədəbiyyata eyni şəkildə tətbiq oluna bilməz. Əgər ilk iki qrupa aid janrlarda ekvivalent dəqiqlik vacib şərt kimi götürülürsə, bədii mətnə vəziyyət tamamilə dəyişir; bədii ədəbiyyatın dili yaradıcı sənət olmaqla kifayət qədər geniş diapozon vasitələrinə malikdir. Burada şifahi-danışq üslubundan tutmuş, yazılı-kitab leksikasına kimi ən müxtəlif leksik qatlardan istifadə olunur. Bədii əsərdə təsvir olunan

müxtəlif şərait və situasiyalara müvafiq nitq üslubları, fərdi-emosional və milli-tarixi amilləri özündə ehtiva edir. Bədii əsərin xarakterik xüsusiyyətlərində müəllifin fərdi yaradıcılıq manerası, dünyagörüşü, dövrün estetik prinsipləri, habelə milli dilin leksik-qrammatik qanunauyğunluqları bu və ya digər səviyyədə öz əksini tapır. Ümumxalq dilindən qaynaqlanan fərdi müəllif üslubu hər bir ədəbi janrdə özünəməxsus tərzdə təzahür etdiyindən, müvafiq tərcümə strategiyasını şərtləndirir.

Tərcümə sənətində poetik janrların tərcüməsi digər mətnlərlə müqayisədə mütərcim qarşısında kifayət qədər ciddi tələblər qoyur. Sırf yaradıcı mahiyyət kəsb edən poetik tərcümə mütərcim-şairdən orijinalın dilini bilməklə yanaşı, həm də həmin dilin poetik ənənələrinə xas olan vəzn, qafiyə, ölçü, ahəng və digər evfonik faktorlara yetərinə bələd olmağı da tələb edir. Rus poeziyası, əsasən, şeir yaradıcılığının sillobotnik sisteminə məxsus olmaqla, beş ölçü ilə təmsil olunmuşdur: yamd, xorey, daktil, amfibrax və anapest. Rus poeziyasında qafiyə və qafiyələnmə qadın (женский), kişi (мужской), daktilik kimi təmsil olunduğundan, Azərbaycan dilində heca, əruz və sərbəst vəznlərlə tərcümədə orijinalın başlıca xüsusiyyətlərini saxlamaq o

qədər də asan olmur. Başqa sözlə desək, qarşıda orijinalın lirik qəhrəmanının incə duyğularını, yaşadığı sevinc və izzatlarını yüzilliklərlə formalaşmış milli şeiriyyət vasitələri ilə əks etdirən məqamları başqa dildə yenidən canlandırmaq kimi mürəkkəb vəzifə durur.

Abbas Səhhət “Təzə şeir necə olmalıdır?” məqaləsində yazırdı: “Yazı yazdığımız zaman hər şeydən müqəddəm hissiyyətə tabe olmaq gərək, tainki kəlamını oxuyanların qəlbində təsiri ola və başqasının hissiyyəti-qəlbisini oyandırasan. Bəs bu surətdə hissiyyəti bilmək lazımdır.

Hissiyat iki növdür: cəli və təbii. Hissiyati-cəliyyənin kimsəyə təsiri ola bilməz. Hissiyati-təbiyyədir ki, başqasına təsir edər, yazılmış şeirin məzmunları bir lövhəyi-nəqqaş tamam nükat və dəqaniqi-mətləbi bəyana gətirər [3, s.7].

Rus dilindən edilmiş poetik mətnlərin tərcümələrinin hər biri mədəni-tarixi gerçəkliyin tələblərinə tabe olmaya bilməzdi. Məsələn, A.Bakıxanovun, Ə.Cavanşirin, Q.Zakirin (baxmayaraq ki, sonuncunun tərcümələrinin çoxu dərc olunmamışdır) və XIX əsrin bir çox maarifçilərinin tərcümələri klassik Şərq poeziyasının başlıca vəzni olan əruzla reallaşmışdır. Mütərcim-şairlər mənsub olduqları ədəbi-bədii mühitin çərçivəsindən çıxma bilməmişdilər. Lakin XIX əsrin sonuna bədii tərcümə sahəsində toplanmış təcrübə orijinala yeni tələblərlə yanaşmalara zəmin yaratmağa başlamışdır.

Poetik tərcümədə orijinal müəllifi ilə mütərcim-şairin psixoloji uyğunluq amilinin tərcümənin kamilliyi üçün başlıca şərt olduğu barədə çox deyilmişdir. Lakin haqqında söhbət gedən dövrdə mütərcim-şairlərin çoxu bu vacib şərtin heç də fərqiə varmırdılar. Təbii ki, bunu nəticələr də əyani sübut edir. Bu sətirlərin müəllifi böyük rus şairi M.Y.Lermontovdan Azərbaycan dilinə edilmiş müxtəlif tərcümələrin müqayisəli təhlili barədə əvvəllər də yazmışdır [2, s.49-52]. Mövzu baxımından şairin tərcümə olunmuş əsərləri sırasında “Üç xurma” şeiri xüsusilə qeyd olunmalıdır. Şərq ab-havasına köklənmiş altmış misradan ibarət bu şeirə müxtəlif vaxtlarda A.Adıgözəlov, A.Səhhət, F.Köçərli və digərləri müraciət etmişlər. Romantik şair Lermontov bu şeirdə bakirə təbiətin gözəlliyinin

sivilizasiyanı təmsil edən insan əli ilə necə məhv olmaq məsələsinə toxunur:

*В песчаных стенах аравийской земли
Три гордые пальмы высоко росли.
Родник между ними из почвы бесплодной,
Журча, пробивался волною холодной,
Хранимый, под сенью зеленых листов.
От знойных лучей и летучих песков*

A.Səhhət bu şeiri F.Köçərliyə fərqli olaraq əruz vəzni ilə vermişdir:

*Ərəbistanda qumlu çöllərdə
Üç böyük xurma nəxli bitmişdi
Bir sərin çeşmə vardı ol yerdə,
Lakin otlar içində itmişdir.*

Yaxud:

*Bisəməralikdən axırda
Darıxıb çox şikayət eylədilər:
– Ey Tanrı, sən bizi belə yerdə
Nədən ötrü yaratmışsan? – dedilər.
Biz məgər ondan ötrü xəlq olduq
Ki, qalaq bisəmə bu səhrada?*

Rus şairinin bu şeirinin ruhu A.Səhhətə çox doğma olduğundan, mütərcim əsərin üslubunu və məzmununu maksimum saxlaya bilməmişdir. Qeyd edək ki, F.Köçərliyə tərcümədə daha çox şeirin məzmun adekvatlığı maraqlandırsa da, o bəzi yerlərdə orijinal müəllifinin mövqeyinə yaxın olmağa çalışmışdır:

*Ol zaman xurmalar həqdən şikayət
Eyləyib dedilər: bundan nə hacət?
Nəsilsiz bu çöldə bitib göyərdik
Qəriblər yolunu xeyli gözlədik.*

Lakin müqayisə göstərir ki, azərbaycanlı mütərcim-ədəbiyyatşünas Lermontovdakı üsyankar ovqatı sona qədər saxlaya bilməmişdir. Bunu orijinal əyani sübut edir:

*И стали три пальмы на бога роптать:
«На то ль мы родились, чтоб здесь увядать?»
Без пользы в пустыне росли и цвели мы,
Колелемы вихрем и зноем палимы,*

*Ничей благосклонный не радуя взор?
Не прав твой, о небо, святой приговор!»*

Yuxarda qeyd edildiyi kimi, tərcümənin dili, daha dəqiq desək, leksik tərkibi zaman keçdikcə dəyişir. Yarım əsr ərzində Azərbaycan dilinin lüğət tərkibi ərəb və fars ünsürlərindən xeyli təmizlənməsinə baxmayaraq, ənənəvi olaraq klassik Şərq poeziyasının tərkib hissəsi kimi, poetik janrlarımızda bu qəbildən olan leksika müəyyən dərəcədə hələ də təmsil olunurdu. S.Vurğunun, S.Rüstəmin, R.Rzanın 30-40-cı illərin poetik tərcümə yaradıcılığında əsasını qoyduqları axtarışlar ənənəsi Nəbi Xəzri, Bəxtiyar Vahabzadə, Xəlil Rza, Qabil İmamverdiyev kimi ədiblər tərəfindən uğurla davam etdirilirdi. Ədəbi-bədii mühitdə baş verən maraqlı proseslər qarşılıqlı tərcümələr üçün geniş imkanlar açırdı. Respublikalar arasında müxtəlif ongünlüklərin keçirilməsi, yaradıcılıq ezamiyyətləri nəticəsində yeni-yeni orijinal əsərlər yaranırdı.

1947-ci ildə rus şairi V.Luqovskoy Bakıya gələndən sonra buradan aldığı xoş təəssüratlar nəticəsində “Nizami” adlı gözəl bir şeir yazmışdır. Həmin şeir ilk dəfə 1957-ci ildə “Bakinski raboçi” qəzetinin 16 dekabr sayında dərc olunmuşdur:

*Ты стоишь – Пятерицы творец,
Над Баку – зимних звезд череда,
А слова достигают сердце
И в другие летят города, –
Я не струнам и не проводам,
Не листа белизне снеговой:
Сердцу память твою передам,
Строгий образ твой, вечно живой!
...И подъемлет свой меч Искендер,
И Фархад поднимает кирку, –
Отражаются в зимней воде
Бесконечные вышки Баку, –
А Лейли и Меджнун с Низами
О великой любви говорят,
И на лицах красавиц семи
Золотые зарницы горят!*

Nəbi Xəzrinin tərcüməsinə nəzər salsaq, ilk baxışda elə təsəvvür yaranır ki, tərcümə orijinal variantdan xeyli uzaqdır:

*“Dinlə ey sənətkar, böyük Nizami
Min mənə yaşayır hər əsərində.
Hər sözün səslənir bir nəğmə kimi.
Milyon insanların ürəklərində.
...Şeir bu dünyada susan deyildir.
Onda dərya gücü, şimşək səsi var.
Leyli də, Məcnun da xoşbəxtdir bu gün,
Qalbləri fərəhlə vurur sinədə.
Ellər sevə-sevə alqışlar deyir
O yeddi gözəlin yeddisinə də,
Ey doğma Nizami, zəhmətin sənin
Ən böyük “Sirlər xəzinəsidir”.*

Ancaq unutmamaq olmaz ki, XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərindəki tərcümələrdə rast gəlinən orijinala – hərfi-hərfinə yaxınlıq dövrü artıq geridə qalmışdır. Azərbaycanın mütərcim şairləri orijinalın ruhunu maksimum qorumağı əsas vəzifə kimi qarşıya qoymuşlar. Səməd Vurğun özünün “Azərbaycan” şeirinin rus dilinə edilmiş tərcümələri arasında A.Adalisin tərcüməsinə üstünlük vermişdir, baxmayaraq ki, tərcümə orijinalın məzmununun qorunması baxımından digərlərindən geri qalırdı. Böyük şairimiz qeyd edirdi ki, məhz bu tərcüməçi onun şeirinin ruhunu daha yaxından duya bilmişdir.

Poetik tərcümədən söhbət gedərkən, V.A.Jukovskinin məşhur kəlamı yada düşür: “Nəsr əsərinin tərcüməsində mütərcim orijinal müəllifinin qulu, poetik mətnlərdə isə onun rəqibidir”. Kifayət qədər təcrübə toplamış mütərcim şairlərimiz əsəri yenidən tam yaradıcı şəkildə yenidən əks etdirmək səviyyəsinə qalxmışlar. Lakin müəllif üslubunu qorumaqla bərabər, həm də mütərcim-şairin fərdi dəsti-xətti deyilən bir məfumu da nəzərdən qaçıрмаq olmaz. Rus şairi V.Luqovskoyun bu şeirini Qabilin tərcüməsində görərkən xalq danışığı dilinin zənginliklərinə yetərinə bələd olan mütərcim-şairimizin orijinal yaradıcılıq üslubu gözümüz önündə canlanır:

*Zər-ziba içində “Xəmsə” sarayın...
Bərq vurur şövqündə ulduzun, ayın,
Cənubun qış fəslə... Buğlanır Bakı,
Dühana keşikçi dayanıb Bakı,
Hər bəndin, hər beytin, hər söz yarpağın
Uçur səmasında neçə torpağın
Qalır ürəyimdə canlı surətin,*

Ürəyə yazılan silinər çətin.
...Fərhad külüngünü endirir dağa,
Gəlir od qılınclı Fateh İsgəndər,
Buruqlar qoşun tək qalxır ayağa,
Hər şeyi ayna tək əks edir Xəzər.
Leylinin, Məcnunun tükənməz sözü,
Danışır şairə ülvü eşqindən
O yeddi gözəli, yeddi ulduzu
Eşqin göylərində seyr edirəm mən.

Lirik janrların tərcüməsinin son dərəcə həssaslıq tələb etməsini unutmmaq olmaz. V.Q.Belinski yazırdı ki, lirik poeziya təkcə şairin özü haqda, öz hissləri barədə bilavasitə söhbət açması deyil, o həm də baxışların açılmasıdır, lirik subyektin obyektə münasibəti, onların dəyərləndirilməsidir [1, s.312].

Poetik tərcümənin uğurlu sonluğu mütərcimin orijinal müəllifinə çevrilə bilmək məharəti, onun poetik dünyasını duymaq imkanından asılı olduğunu dərk etmək səviyyəsinə qədər yüksək tərcüməçilik məktəbimizin nümayəndələrinin yaradıcılıq yolunu yetərincə öyrənməyi başlıca vəzifə kimi qarşıya qoymuşdur. Bu baxımdan istedadlı şairimiz T.Bayramın rus poeziyasının görkəmli nümayəndəsi A.Tvardovskinin «По праву памяти» poemasına yaradıcı yanaşmasını xatırlatmaq yerinə düşərdi. Rus şairinin keçdiyi mürəkkəb həyat yolunun bir növ yekunu olan bu əsər Tofiq Bayramı, özünün də etiraf etdiyi kimi, əbəs yerə cəlb etməmişdir. Əyani-lik üçün əvvəlcə orijinalı nəzərdən keçirək:

*Перед лицом ушедших былей
Не вправе ты кривить душой, –
Ведь эти были оплатили
Мы платой самой большой.
И мне да будет та застава,
Тот строгий знак сторожевой
Залогом речи нелукавой
По праву памяти живой.*

T.Bayram rus şairinin keçdiyi həyat yoluna dönüb baharaq vicdanı qarşısında hesabat verməsini özü də daxilən yaşamışdır, əks təqdirdə onun tərcüməsi bu qədər təbii və inandırıcı alınmazdı:

*Yalan danışmağa haqqın yox şəksiz
Bil ki, o günlərin ağır borcunu
Ən baha qiymətə ödəmişik biz.
Bu söz keşiyində dayansın hər vaxt,
Sədd çəkib qoymasın həddimi aşım
Mən də hər yalandan, hiylədən uzaq,
Yaddaşın hökmüylə gərək danışım.*

Poetik tərcümədə müəllif və mütərcimin estetik baxışlarında, yaradıcılıq manerasındakı ümumilik, doğmalılıq faktların vacibliyini göstərən təcrübə bir daha sübut edir ki, hər hansı bir mütərcim ilk dəfə əlinə düşən orijinalı tərcümə edə bilməz. Etsə də belə, lazımı nəticəyə nail ola bilməz. Məsələn, tanınmış şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin N.Nekrasovdan və öz müasiri, yaxın yaradıcılıq məsləkdaşı Y.Yevtuşenkodan etdiyi tərcümələrdə nə qədər fərqli nəticələrə nail olduğunu xatırlamaq yerinə düşər.

Poetik tərcüməyə verilən tələblərə bu günümüzdən nəzər salarkən müşahidə edirik ki, tənqidi dəyərləndirmədə hər şey heç də həmişə yerində olmamışdır. Başqa sözlə desək, bütün mötəbərlikləri ilə bərabər, bu tənqidçilərlə bəzi hallarda mübahisə etmək olar. Məsələn, tanınmış ədəbiyyatşünas Ə.Ağayev, R.Rza tərəfindən Vladimir Mayakovskidən edilmiş aşağıdakı tərcümədə orijinalda olmayan tərcümə əlavələrinə görə mütərcimin tənqid edilməsi o qədər də ədalətli görünmür. Əvvəlcə orijinala baxaq:

*К таким
Не подойдешь
с американской меркою.
Их не соблозняют
Ни долларом,
Ни гривною,
И они
во всю
человечью энергию
круглую
неделю
дуют в непрерывную.
Что это за люди?
Какая закалка!*

Tərcüməyə nəzər salsaq, mütərcimin nə dərəcədə haqlı olub-olmadığını bir daha əyani surətdə görürük. Poetik tərcümənin yaradıcı xarak-

ter daşdığına nəzərə alsaq, ayrı-ayrı leksikalara, yaxud ifadələrin hərfi tərcüməsinin yoxluğuna görə kamil tərcümənin tənqid edilməsinin nə dərəcədə doğru olmasına nəzər salmaq yerinə düşər:

*Ölçmək olmaz işlərini
Amerikanın ölçüləriylə.
Nə dollara şirikirlər
Nə gümüş pula.
İnsanların qüvvəsini
Geniş bir yola
Sövk edərək,
Həftə boyu hey başdan-başa
Çalışarlar
Kömək edib yoldaş-yoldaşa.
Bu nə sayaq insanlardır,
Necə bəşərdir?*

Poetik xitabların, lirik ricətlərin, obrazlı fiqurların, müəllif “neologizmlərinin” tərcümə dilində müvafiq bədii-estetik səviyyədə bu dilin oxucularına təqdim etmək üçün orijinalın dilini hətta yüksək səviyyədə bilmək kifayət etməz, bunun üçün kamil şairlik istedadına malik olmaq və təbii ki, poetik tərcümə sahəsində lazı-

mi təcrübə tarixi keçmiş məktəbin nümayəndəsi olmaq şərtidir:

*Mən bu sətirləri yazdığım dəmdə,
Ürək dilə gəlib dindi sinəmdə:
Şair! Dəyişməyən cahanda nədir?
Gücündən dəniz tək dalğalandığın,
Əbədiyyət deyib günəş sandığım,
De hansı mənədir, hansı qüvvədir.*

Puşkinin şeirini “Vaqifin dilinə” böyük ustalıqla çevirmiş şairin bu sətirlərinin fəlsəfi romantik və bəşəri ruhunu yenidən yaratmaqdan ötrü müəllifin dünya baxışlarını, bəşəri sevgisini daxilən duymaq səviyyəsinə yüksəlmək lazımdır.

*И вот, когда писал я строки эти,
Спросило сердце у меня: – Поэт!
Что для тебя незыблемо на свете?
В каком огне горюшь ты столько лет?
Что ты мятешься, как волна морская,
К какому солнцу тянешься всегда?
Какая правда в мире, страсть какая,
Какая мощь незыблемо тверда?*

Tərcümə P.Antokolskinindir.

Nəticə / Conclusion

Humboldt yazırdı ki, “dil xalqın ruhudur”. Təbii ki, xalqın ruhundan süzülüb gələn poeziyanın təkrarsız milli rayihəsini yalnız özünün spesifik evfonik melodikası və ifadə vasitələri bütün dolğunluğu ilə verə bilər. Başqa sözlə desək, poetik tərcümədə ən yüksək uğur hələ ori-

jinalın özü olmaq deyildir. Lakin bütün bunlarla belə, milli tərcüməçiliyimizin bu sahədə qət etdiyi yol əbəs deyildir. Məhz bu tərcümələrin sayəsində dünya və rus poeziyasının incilərinin təkrarsız gözəlliklərini seyr etmək bizlərə nəsis olmuşdur.

Ədəbiyyat / References

1. Белинский В.Г. Полн. соб. соч. Т. 5. – М., 1954.
2. Самедова Л. Народов связующая нить. – Баку: Язычы, 1980.
3. Səhhət A. Əsərləri, 2 cildə, II cild. – Bakı, 1976.
4. Соболев Л. О переводе образа образом // Вопросы художественного перевода. – М.: СП., 1955.

ЖАНРОВЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДИМОГО ТЕКСТА
(Проблемы перевода лирического типа)

Людмила Самедова

Доктор филологических наук

Институт литературы имени Низами Гянджеви НАНА. Азербайджан.

E-mail: lyudmila.samedova75@mail.ru

Резюме. Данная статья предоставляет читателю обширную информацию о жанровых особенностях переводимого текста и главным образом о переводческих проблемах лирического жанра. Также отмечается, что, поскольку любой текст подбирается по своим специфическим особенностям, то и его переводческое решение должно отвечать соответствующим требованиям. Согласно автору, поэтический перевод требует от поэта-переводчика не только знания языка оригинала, но и глубокого знания ритма, рифмы, размера, гармонии и других факторов, характерных для поэтических традиций этого языка. Например, если переводы А.Бакиханова, А.Джаваншира, Г.Закира и многих просветителей XIX века реализовывались на основе многолетнего опыта работы с арузом, который является основной темой классической восточной поэзии, в конце XIX века к оригиналу были предъявлены новые требования, что было отражено в статье на конкретных фактах.

Особое место в статье отведено сравнительному анализу различных переводов М.Ю.Лермонтова на азербайджанский язык и сравнительно проанализировано творчество наших поэтов-переводчиков А.Саххата, Ф.Кочарли, Н.Хазри, Т.Байрама, Р.Рзы и других в этой области.

Ключевые слова: восточная поэтика, переводческая литература, лирический жанр, ученый-переводчик, поэтический перевод